

Statsrådet Sköld som utrikes- politiker

Statsrådet Sköld har i Morgon-Tidningen kritiserat Dagens Nyheters åsikt att en form av samverkan mellan staterna utanför östblocket kan antas gagna världsfreden. Det är tacknämligt att saken öppet diskuteras — tystnaden i riksdag och press är komprometterande — även om de argument som anförs av hr Sköld till stor del är egenartade och flera huvudfrågor helt förbigås.

I Dagens Nyheter har hävdats att enligt en utbredd uppfattning "en överväldigande sannolikhet" talar för att vi blir indragna i en eventuell internationell kraftmätning. Hr Sköld tillbakavisar först tanken att själva denna uppfattning om läget skulle vara representativ. På denna punkt åberopas främst Dagens Nyheters eget påpekande att särskilt "bland människor med ringa insikt och intresse" det föreligger

"en nästan vidskeplig tro" på neutralitetens möjlighet även i framtiden. Någon motsägelse föreligger här inte i tidningens uttalanden — och det påstår inte heller hr Sköld — ty att en uppfattning är övervägande betyder naturligtvis inte att en annan uppfattning är obefintlig; tvärtom förutsätter den förstnämnda satsen att en del personer är av annan mening. Såvitt bekant har icke i någon tidning eller något politiskt anförande bestritts att sannolikheten för vårt indragande i krig är utomordentligt stor; att det icke är fråga om hundraprocentig visshet är självklart. På denna punkt tycks hr Skölds attack därför kunna förklaras endast av att den ger honom tillfälle att antyda att "menige man" ("människor med ringa insikt och intresse") inte skulle respekteras av Dagens Nyheter. Sätillvida träffar han rätt i sitt försök att vara elak som enligt Dagens Nyheters mening den sannolika utrikespolitiska utvecklingen — dvs. vad som rent objektivt sett kan antas hända — bättre bedöms av personer med insikt och intresse än av andra. Är hr Sköld verkligen av annan mening? Han är i så fall en mycket originell man.

Av större intresse är sakfrågan: Vilka utsikter har vi till neutralitet i ett världskrig? Här är hr Sköld mycket försiktig; han säger bara banaliteten att ingen "naturnödvändighet" finns för vårt indragande i ett krig. Men han tycks mena något mera, ty plötsligt åberopar han "erfarenheten" som ett skäl mot den pessimistiska ståndpunkt som han dock inte uttryckligen tar avstånd från. Han antyder alltså att det förhållandet att vi två gånger stått utanför krig skulle visa att vi sannolikt kommer att göra det en tredje gång.

Är det möjligt att denna vrångbild av "statistiskt" resonemang verkligen påverkar hr Sköld? Ja, det tycks vara så. Ty strax efteråt säger han att de som inte tror på vår möjlighet att stå utanför krig anför som skäl "att en sådan tur kan man inte tro på, tredje gången gillt och andra sådana i vidskeplighet bottnade känsloskäl". Det är, den reflexionen må ursäktas, en oroande bild av diskussionsnivån i hr Skölds kretsar man här får. Den ene säger "alla goda ting är tre" eller "om det gått två gånger, så går det också tre", den andre "tredje gången gillt" eller något liknande. Det måtte väl inte vara inom regeringens som hr Sköld för sina diskussioner; även den som icke tror sig överskatta våra statsråds kapacitet har svårt att tänka sig detta. De sakliga skälen till pessimism — att vi endast genom en rad lyckliga tillfälligheter kom att stå utanför förra gången, att vårt läge är försämrat genom den ryska expansionen, att vi befinner oss i en skärningspunkt mellan de eventuellt stridande — förbigås totalt. Det hela blir i stället en lek med talet 3 — så enkel är saken.

At de här beröda, ur kuriositets-synpunkt värdefulla resonemangen ägnar hr Sköld större delen av sin framställning. Han går inte in på centralfrågan: är inte just en samverkan ett medel att trygga freden? På denna punkt kan hans artikel i viss mån kompletteras med uttalanden i hans nyligen utgivna broschyr. Enligt denna skulle ett politiskt samarbete mellan de skandinaviska folken innebära fördelar. Icke därför att de tre länderna skulle kunna "försvara sig lättare i förening än var för sig", utan därför att de väldiga avstånden i Norden skulle "verka avkylande på angreppslusten"; det är en variation på hr Skölds klassiska sats av år 1943, då han talade om vilken svårighet det

skulle medföra för en angräpare "om ett angrepp mot Jyllands sydgräns måste fullföljas till Petsamo eller om en stöt mot Viborg icke leder till resultat förrän i Stavanger och Esbjerg eller tvärtom". Dess brist på beviskraft klarläggs enklast genom påpekandet att en erövring av exempelvis Danmark inte kräver en erövring av Lappland, även om Sverige och Danmark är förbundna; varför kan inte fienden stanna vid Öresund? Men jämför hr Skölds motivering i detta fall med hans motvilja mot en samverkan i större skala! Vid en sådan samverkan bleve ju avstånden — för att nu beakta denna bisarra idé — ofantligt mycket större; Ryssland skulle, om vi får tro hr Sköld, inte kunna erövra Sverige utan att också ta Australien och Kalifornien. — Det väsentliga är naturligtvis att en sådan samverkan skulle skapa ett betryggande försvar; det kan inte skapas genom en nordisk samverkan, det vet vi alla.

Dagens Nyheter har betonat att risken för ett angrepp i vissa fall något ökas genom att Ryssland vet att svenska folket icke kan tänkas gå i krig mot demokratierna i väster. Denna sats, som intar en mycket undanskjuten plats i tidningens bevisföring, eggas hr Sköld till energisk attack. Sverige lyckades ju, skriver han, vara neutralt i senaste världskriget "trots att ett andligt partitagande kom till synes med nog så stora ord". De stora orden var som bekant inte hr Skölds och regeringens. Tvärtom talade man på dessa håll om värdet av att tala och skriva neutralt; av allt att döma tillmättes denna synpunkt ofantligt mycket större betydelse än i Dagens Nyheters kritiserade artiklar.

Särskilt kommer en sats av hr Sköld i minnet. Dåvarande försvarsministern yttrade i ett tal i Örebro den 23 mars 1941 att vårt utrikespolitiska läge "hindrar oss svenskar från att ha intresse av någotdera av de krigförande ländernas seger i det pågående kriget". Det var oss, med andra ord, likgiltigt om nazismen eller England — vid denna tid Tysklands enda motståndare av betydelse — segrade och alltså även om Norge, Danmark osv. skulle bli fria eller inte. Man har ursäktat dessa pinsamma ord med att hr Sköld blott låtsades vara neutral i själen för att inge Tyskland den illusionen. Efter hr Skölds artikel i går får man anta att han verkligen menade vad han sade. Eller menade han varken 23 mars 1941 eller 29 februari 1948 vad han sade? Ett ja på den frågan är det enda som kan bevara någon aktning för hr Sköld.

Statsrådet Sköld skriver slutligen att en samverkan skulle medföra att vi finge följa vissa stormakter "i vått och torrt", att vi kanske finge ge oss i krig på grund av en intressekonflikt i Asien. Hr Sköld utgår alltså från att en samverkan skulle vara ovillkorlig, trots att många andra former kan tänkas, bland annat ett löfte från västmakternas sida att försvara vårt oberoende. På denna punkt är det svårt för läsaren att inte misstänka hr Sköld för att skriva i ond tro. Endast tanken på andra uttalanden i artikeln kan häva misstanken. Låt oss anta att det är fråga om tanklöshet.

än entusiasm för en brutal, smutsig, rovgirig gammal nordisk nationalism" och att Preussen alltså borde erövra Slesvig; Engels förklarade att Polen saknade existensberättigande och att dess folk borde begagnas som kanonmat.

En verklig analys av den sociala bakgrunden till 1848 års händelser kan på grund av bristande material inte utföras. Spekulationer är därför naturliga; det kan emellertid krävas att en historieforskare starkare påpekar deras osäkerhet.

Herbert Tingsten

I 848

HALVDAN KOHT:

Revolutionsåret 1848.

Natur och Kultur. 8 kr.

FÖRRE NORSKE utrikesministern professor Halvdan Koht har skrivit en innehållsrik och instruktiv bok om det stora europeiska revolutionsåret 1848. Den ger en åskådlig skildring av de snabba revolutionära framgångarna runtom i Europa och den lika snabba reaktionen. På några punkter har författaren kommit med nya bidrag till forskningen, särskilt genom utnyttjande av amerikanska diplomatiska rapporter.

Bokens värde minskas dock i hög grad av det doktrinärt marxistiska perspektivet på händelserna. I någon förkortning innebär detta perspektiv, som framlades redan av Marx, att revolutionerna 1848 genomfördes av borgare och arbetare i förening, medan reaktionen förklaras av att borgarna inför arbetarklassens radikalism återgick till det "samhällsbevarande" läget. Den strid som efter en kort period av samverkan utbröt mellan de liberala borgarna och de socialistiska arbetarna ledde i en rad stater till nederlag både för liberalism och socialism. Att denna synpunkt är av vikt förnekas av ingen. Men så ensidigt framförd som i detta fall ger den icke en korrekt bild av läget. Själva begreppen borgare och arbetare är så vaga att deras användning utan nyansering och reservationer leder till en otillfällig schematisering av förloppet. Detta klagas bäst genom en hänvisning till händelserna i Frankrike.

Ludvig Filip har kallats "borgarkonungen", hans regim kännetecknas ofta som liktydig med bourgeoisieens värde, av de 300.000 som ägde rösträtt efter 1830 sägs flertalet vara välsituerade borgare. Var det då denna maktägande grupp, borgarklassen i ordets mest egentliga mening, som gjorde uppror 1848? Säkerligen inte. Ordet borgare tas här i en helt annan bemärkelse. Möjligen kan man, med Marx, söka lösa svårigheten genom att skilja på storborgare och småborgare och i de sistnämnda se februarirevolutionens inspiratörer. Men det hjälper inte mycket, ty all anledning saknas att anta att exempelvis massan av hantverkare och butiksägare var revolutionärt sinnad då februarirevolutionen började. Över huvud är det väsentligt att fastslå att av allt att döma revolutionen på grund av en rad tillfälliga omständigheter kunde genomföras av en liten minoritet i Paris, medan den ojämförligt största delen av Frankrikes befolkning var likgiltig.

Med större skäl kan juniupproret ses som en strid mellan borgare och arbetare; detta framgår av att nationalgardets avdelningar från de burgna distrikten slöt upp till ordningens försvar, medan dess från förstäderna rekryterade bataljoner stred på den andra sidan av barrikaden. Men lika viktigt är det att fastslå att sannolikt endast en ringa del av arbetarna var socialister och att det helt enkelt var nationalverkstädernas stängning (möjligen en provokation från regerings sidan) som framkallade revoltförsöket. Då Koht skriver att arbetarklassen 1848 "vaknat till insikt om att den måste stå självständig och samlad" och att "den fann sitt program i Kommunistiska manifestet" är detta en nästan grotesk överdrift. Alla val under 1848 visar att så icke var fallet. De flesta franska arbetare måste exempelvis antas ha röstat för prins Napoleon på hösten 1848 och hjälpte några år senare genom sina röster Napoleon att bli diktator och kejsare.

Kohts doktrin kommer honom till förbise eller undanskjuta faktorer av central betydelse. En engelsk forskare, Namier, kallar i ett nyligen utgivet arbete 1848 för "de intellektuellas revolution". Sannolikt är det viktigare att framhålla denna synpunkt och att sålunda understryka medelklassintelligensens dominerande inflytande än att tala om borgarklassens revolution. Bönderna får i Kohts arbete, liksom alltid i marxistiska skrifter, knappast vara med; de passade ju inte i Marx' klasschema. Någon gång kommer dock i förbigående en upplysande sats. "Österrike bestod ju mest av bönder, och de var inte revolutionära", heter det på ett ställe. Här har vi en kärnpunkt: bönderna, som överallt bildade ett överväldigande flertal, var inte revolutionära; den tanken borde ha varit ett ledmotiv i framställningen.

Vid sidan av den sociala synpunkten framhåller Koht, om också mindre starkt, den nationella, som särskilt för utvecklingen i Tyskland och Österrike var utslagsgivande. Men han underlåter att framhäva att nationalismen hade stort inflytande även på de få medvetna socialisterna; hela hans skildring ger intrycket att dessa män stod över föreställningar av denna art. Läsare av Kohts bok har säkert svårt att tro att Marx och Engels vid denna tid var tyska nationalister. Marx, som i manifestet talade om arbetarnas saknad av fosterland, skrev att danskarna var "ett halvciviliserat folk", vars "verkliga huvudstad är Hamburg, inte Köpenhamn", att "skandinavismen är ingenting annat